CHRISTIANITAS

Odvrátená strana asistovanej reprodukcie

Roman Cardal

20. septembra 2022 ✣ ***Spoločnosť***

Človek, ktorý by veril, že moderný technologický rozvoj prináša do života ľudí len pozitívne veci, by musel byť slepý voči celému radu vážnych problémov. Nezriedka sa stáva, že čoraz sofistikovanejšie technické prostriedky ponúkajú riešenia ťažkostí, ktoré majú pôvod v predchádzajúcej technickej manipulácii s vecami a osobami. Ľudská činnosť sa tak dostáva do začarovaného kruhu – technickými zásahmi vytvára ťažkosti, na ktoré reaguje ďalšími technickými postupmi, ktoré opäť vedú k vzniku nemalých komplikácií. Príkladom môže byť oblasť tzv. *asistovanej reprodukcie*. Moderný, technologizovaný spôsob života má za následok pokles pôrodnosti, na čo mnohé páry reagujú využitím možnosti *umelého oplodnenia*. Narodenie dieťaťa je pre ne vytúženým riešením nepríjemnej situácie, ale ich rozhodnutie plodí nové problémy.

Ilustračná fotografia, zdroj: pixabay.com

Radosť z počatia dieťaťa má, žiaľ, svoj temný tieň, pretože nový život je tu *vykupovaný za príliš vysokú cenu*.

„Štatisticky na každé dieťa narodené v procese asistovanej reprodukcie pripadá desať jeho súrodencov usmrtených v prvých štádiách embryonálneho života. Ľudské bytosti počaté v Petriho miske prechádzajú smrtiacimi procesmi ako je triedenie, zmrazovanie a rozmrazovanie, eugenické testovanie, predávanie a kupovanie, a ak nie sú vhodné, používajú sa ako surovina na vedecké pokusy… V Českej republike ide ročne asi o 50-tisíc ľudských embryí, z ktorých sa narodí asi 5-tisíc detí.“ (Radim Ucháč, *Přístupy k bioetickým problémům současné společnosti*, In: Obnova hodnot a návrat ke kritickému myšlení, ed. Svatováclavská Studia, Praha 2021, s. 101–102).

V Českej republike je tak ročne zmarených 45 000 embryí, aby sa narodilo 5 000 umelo počatých detí. Kam sa tento zástup ľudských bytostí stráca? Niektoré z nich sú usmrtené hneď po počatí, iné neskôr a ďalšie sú umiestnené v „depozitári“, kde čakajú na svoj osud v stave hlbokého zmrazenia. Po uplynutí desiatich rokov ich musia reprodukčné kliniky zo zákona *zlikvidovať*.

Za týchto okolností sa prirodzene vynárajú *naliehavé etické otázky*. Je z etického hľadiska prijateľné podstúpiť asistovanú reprodukciu, keď je spojená s takým masívnym zabíjaním nenarodených detí? A ak pár podstúpi asistovanú reprodukciu, aký postoj by mal zaujať k osobám, ktoré boli počaté v dôsledku jeho rozhodnutia, ale ktoré nemajú reálnu šancu narodiť sa do tohto sveta? Nesie za ne rovnakú zodpovednosť ako za dieťa, ktoré malo to šťastie, že bolo vybrané na implantáciu do matkinej maternice. Niektorí rodičia si túto ťažkosť uvedomujú a kladú si otázku, ako by mali vzniknutý problém riešiť. Pravidelná platba klinikám za udržiavanie embryí v stave kryokonzervácie iba dočasne udržiava ľudské životy nad priepasťou, do ktorej tak či onak spadnú najneskôr o desať rokov. Nepochybne je potrebné nájsť iné spôsoby pomoci týmto tvorom.

Ilustračná fotografia – IVF, zdroj: pixabay.com

Niektorí vkladajú svoje nádeje do inštitútu *náhradného materstva* alebo do budúcej možnosti prenosu embryí do prostredia *umelej maternice*. Obe tieto možnosti majú tú výhodu, že dávajú nenarodeným ľudským bytostiam konkrétnu šancu na záchranu. Rovnako ako ich privilegovaní bratia alebo sestry, aj oni budú môcť vstúpiť do nášho sveta prostredníctvom narodenia. Okrem toho sa zdá, že je to dobrý spôsob, ako riešiť problém potratov – matky, ktoré nechcú dieťa donosiť, by ho mohli zveriť náhradnej matke alebo ho dať umiestniť do umelej maternice. Záchrana ľudského života by tak odôvodnila etickú prijateľnosť takéhoto konania.

Pri bližšom pohľade sa však ukazuje, že z načrtnutých komplikácií spôsobených umelými zásahmi do životných procesov *neexistujú nijaké pozitívne východiská*. Niektoré návrhy sa zdajú byť priechodné len vtedy, ak sa neberú do úvahy aspekty, ktoré sa skutočne nedajú ignorovať. Etické hodnotenie životných situácií je však takmer vždy komplexné a nemožno ho zjednodušiť ignorovaním ďalších súvislostí. K tomuto prehliadaniu dochádza aj vtedy, keď sa problém zúži na záchranu počatého života. Človek vzniká z veľmi konkrétneho vzťahu a tento vzťah patrí k jeho širšej identite. Preto je neprirodzené, keď v priebehu dozrievania je z týchto vzťahových väzieb vytrhnutý a presadený do iných existenčných súradníc.

Náhradné materstvo a umelá maternica však pre počatú ľudskú bytosť znamenajú *zásah do tejto širšej identity*, ktorá sa nedá zredukovať na jej „holú existenciu“, pretože pozostáva predovšetkým zo vzťahov k vlastnému otcovi a vlastnej matke. Počaté dieťa patrí *do neredukovateľnej a nenahraditeľnej „jednoty vzťahov“*, ktorú možno nazvať aj „jednotou manželstva“. Metafyzicky je nemožné, aby sa ktokoľvek z nás narodil z iného páru, ako sa v skutočnosti narodil. Keby to bolo možné, mohli by sme sa narodiť súčasne viacerým párom, čo je však nemožné kvôli jedinečnosti každej individuálnej reality. Ak by som sa narodil súčasne 2x alebo 3x rôznym párom, bol by som súčasne a v tom istom ohľade jeden a nejeden, čo je rozpor, ktorý niečo také vôbec nepripúšťa. **Ja a moji rodičia tvoríme ničím nenahraditeľnú sieť vzťahov, ktorá sa nazýva rodina**. Keď sa hovorí, že každý človek má právo

vstúpiť do života v rodine, neznamená to nič iné, ako to, že každá ľudská bytosť má *právo na svoju vlastnú identitu*, na svoj vlastný život.

To, čo je „vlastné“ každému z nás, je nemysliteľné bez vzťahu k iným osobám a naši rodičia pre nás predstavujú absolútne základné referenčné body, bez ktorých by našej existencii chýbali nutné podmienky svojej existencie. Ak sa v snahe vyriešiť vzniknuté bioetické problémy tento rozmer ľudského života prehliadne, dochádza k redukcii človeka na **niečo, čo je iba jeho karikatúrou seba samého**. Dnes sme svedkami oddeľovania fyzickej a psychickej stránky človeka, takže pre mnohých týmto nevznikajú žiadne ťažkosti. Otázkou však je, či môže byť človek vo svojej psychofyzickej jednote vystavený takýmto hazardným experimentom bez citeľných následkov.

Je však zrejmé, že následnej kritickej námietke sa nemožno vyhnúť. Možno túto závažnú problematiku preniesť na naznačenú úroveň? Nie je škandalózne odmietnuť etickú prijateľnosť náhradného materstva či umelej maternice poukazovaním na „identitu“ jednotlivcov s jeho vzťahmi, *keď ide o jeho bytie a nebytie*? Veď to znamená rezignovať na jeho záchranu a vydať ho istej smrti! Je psychologicky pochopiteľné, že vyššie uvedené úvahy môžu vyvolať rozhorčené reakcie a obvinenia z etickej nezodpovednosti zo strany ich zástancov.

Problém však spočíva v tom, že pritom sa na povinnú mravnosť odkazuje *príliš neskoro*. Prečo? Pretože eticky chybné rozhodnutie podstúpiť asistovanú reprodukciu už bolo urobené a jeho **dôsledky sa dostavili so železnou zákonitosťou**. Následky podstúpenia umelého oplodnenia sú také závažné, že ich *už nemožno riešiť s čistým morálnym štítom*. Záchrana nadbytočných ľudských embryí, *žiaľ, ešte viac prispieva k pocitu viny.* Tí, ktorí sa na vec pozerajú len z obmedzenej perspektívy a robia z človeka nepodstatný atóm, ktorý možno poškodiť a opäť zachrániť vonkajšími zásahmi bez hlbokých následkov na jeho základnú integritu, strácajú zo zreteľa skutočnosť, že **správnosť alebo nesprávnosť našich zámerov určuje predovšetkým objektívny stav reality**, a nie naše túžby.

Hoci je naša túžba pomáhať druhým chvályhodná, môžu nastať situácie, keď táto pomoc *len znásobí zlo, ktoré svoje obete uvrhlo do tragických okolností*. Situácia zmrazených embryí, ktoré platia daň za svojich nenarodených súrodencov, je, žiaľ, práve takáto.

URL adresa článku: https://christianitas.sk/odvratena-strana-asistovanej-reprodukcie/